

Международноправна уредба на търговията с какао

Катерина Йочева

***International Cocoa Trade Legal Regulation:** The paper aims to examine the basic treaty and institutional characteristics and organization of international cocoa trade. It studies the legal regulation established under the International Cocoa Agreement, 2001, currently in force, as well as the new International Cocoa Agreement, 2010. The role of Bulgaria as a new Member State of the European Union, respectively of the International Cocoa Organization is also under consideration.*

Key words: International Cocoa Agreement, 2001, New International Cocoa Agreement, 2010, International Cocoa Organization (ICCO), Membership of България in ICCO.

ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на настоящото изследване е да се направи опит за задълбочена характеристика на международната уредба (в частност действащите международни норми и органи), която е създадена за рационализиране на международната търговия с какао.

Регламентацията в тази област се основава на общата международноправна уредба, приложима към търговията с основни стоки и суровини. Подобна регламентация съществува сравнително отскоро, тъй като се развива основно в рамките на Организацията на обединените нации (по-нататък в текста „ООН“) и по-специално под егидата на някои нейни спомагателни органи и най-вече на Конференцията на ООН за търговия и развитие (ЮНКТАД).

1. МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА УРЕДБА НА ТЪРГОВИЯТА С КАКАО: ДОГОВОРНОПРАВНИ АСПЕКТИ

За отправна точка на международноправната уредба на търговията с какао се приема Първото международно споразумение за какаото, договорено в Женева по време на Международна конференция на ООН за какаото през 1972 г.

Това първо споразумение е последвано от подобни споразумения в областта на какаото съответно приети през 1975 г., 1980 г., 1986 г., 1993 г., 2001 г. и последното, което все още не е влязло в сила, но е открито за подписване - Международното споразумение за какаото от 2010 г.

В сферата на суровините всяко ново споразумение заменя предходното. Така например съгласно член 66 от Споразумението от 2001 г. се счита, че то замества Международното споразумение за какаото от 1993 г. Подобно, съгласно член 65 от Споразумението от 2010 г. се счита, че с влизането си в сила то заменя Международното споразумение за какаото от 2001 г. Това означава, че в областта на какаото не се допуска съществуването на паралелно действаща международноправна уредба, за разлика от някои други отрасли на международноправна регламентация (например в областта на международното морско право).

Към момента все още в сила е Международното споразумение за какаото от 2001 г. (по-нататък в текста „Споразумението от 2001 г.“), чийто **текст е автентичен** на следните официални езици на ООН: английски, френски, руски и испански език.

Текстът на споразумението е преведен и на български език в контекста на участието на България в Европейския съюз (по-нататък в текста „ЕС“) като пълноправен член на ЕС от 1 януари 2007 г. и е достъпен на всеки от официалните 23 езика на ЕС, включително и на български език²¹.

Споразумението от 2001 г. е прието на 2 март 2001 г. в Женева от Конференцията на ООН за какаото от 2000 г. В съответствие с член 54 от него то е открито за

²¹ Вж. 22002A1217(02) Международно споразумение за какаото от 2001 година превод (ОВ L 342, 17.12.2002 г., стр. 2—28 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT, FI, SV), Специално издание на български език, глава 11, том 30, стр. 167 – 193).

подписване от 1 май 2001 г. до 31 декември 2002 г. включително в седалището на ООН от договарящите страни по Международното споразумение за какаото от 1993 г. и от правителствата, поканени да участват в Конференцията на Обединените нации по въпросите на какаото през 2000 г.

Въпреки това, съгласно Споразумението от 2001 г. Съветът²² може еднократно да удължава срока за подписване на споразумението. Това по отношение на Споразумението от 2001 г. е направено по силата на решение на Съвета от сесията му от 11 до 14 март 2003 г., с което срокът за подписване на Споразумението от 2001 г. е удължен до 30 септември 2010 г.

По силата на член 55 от Споразумението от 2001 г. то подлежи на **ратификация**, приемане или утвърждаване от правителствата, които са го подписали, съобразно техните съответни конституционни процедури. Документите за ратификация, приемане или утвърждаване се депозират при депозитаря не по-късно от 31 декември 2003 г. Всяко правителство, което депозира документ за ратификация, приемане или утвърждаване, едновременно с депозирането посочва дали е член износител или член вносител. Така например Кот д'Ивоар при ратификацията на Споразумението от 2001 г. го прави с изричното посочване, че е член износител. От друга страна, Русия се присъединява с изявление, че е държава вносител по Споразумението от 2001 г.

Споразумението от 2001 г. **влиза в сила временно**²³ на 1 октомври 2003 г. в съответствие с член 58, параграф 3²⁴.

Споразумението от 2001 г. **влиза в сила окончателно** на 2 ноември 2005 г. в съответствие с член 58, параграф 1 от него.

Член 63 на Споразумението от 2001 г. посочва условията относно **срока му на действие**. Съгласно тази разпоредба Споразумението остава в сила до края на петата какаова година след неговото влизане в сила (т.е. до 2008 г.).

Съгласно параграф 3 от член 63 от Споразумението от 2001 г. Съветът може чрез гласуване с особено мнозинство²⁵ да вземе решение за цялостно или частично **продължаване на срока на действие** на споразумението за два срока всеки, от които не надвишава две какаови години. Тъй като по смисъла на Споразумението от 2001 г. „**какаова година**“ означава 12-месечния период от 1 октомври до 30 септември включително²⁶, на 31-та си специална сесия, проведена в Лондон на 16-17 януари 2008 г. Международният съвет за какао, като упражнява правото си съгласно параграф 3 от член 63 от Споразумението от 2001 г., взема решение да продължи първоначално срока на действие на Споразумението от 2001 г. цялостно за период от две какаови години, т.е. считано от 1 октомври 2008 г. до 30 септември 2010 г.

Второ решение за продължаване на срока на действие на Споразумението от 2001 г. е взето по същия ред на сесията на Съвета от 23 до 26 март 2010 г. и е съобщено на депозитаря, като то отново е в смисъл на цялостно продължаване на срока на действие на Споразумението от 2001 г. за нов, последен срок от две години, считано от 1 октомври 2010 г. до 30 септември 2012 г. По този начин са изчерпани всички механизми за договорно продължаване на срока на действие на това споразумение.

²² Международния съвет за какао (по-нататък в текста „Съвета“).

²³ В превода на текста на български език неправилно е преведено като „условно“ (за provisionally от англ. език), срв. за правилния термин текста на Виенската конвенция за правото на договорите (в частност член 25 от нея), Обн. ДВ. бр.87 от 10 октомври 1987 г.

²⁴ Вж. Решение на Съвета от 4 юни 2003 г., озаглавено *Provisional entry into force of the Agreement on 1 October 2003*.

²⁵ По смисъла на т. 18 от член 2 Определения от Споразумението от 2001 г. 18. „гласуване с особено мнозинство“ означава гласуване, при което се изискват две трети от гласовете на членовете износители и две трети от гласовете на членовете вносители, преброени поотделно, при условие че присъстват най-малко петима членове износители и мнозинство от членовете вносители“.

²⁶ Срв. т. 3 от член 1 от Споразумението от 2001 г.

Така Споразумението от 2001 г. остава в сила най-късно до 30 септември 2012 г., когато по смисъла на член 57 от Споразумението от 2010 г. новото споразумение ще влезе в сила окончателно, считано от 1 октомври 2012 г., и ще замени Споразумението от 2001 г.

Сред страните по Споразумението от 2001 г.²⁷ се разграничават 15 държави износителки²⁸, както и 3 страни вносителки, а именно Европейския съюз (27 държави членки), Русия и Швейцария.

По новото Споразумение от 2010 г. към октомври 2011 г. страните са вече 5 от категорията на износителки²⁹, а от вносителките ЕС (27 държави членки).

Шестото международно споразумение за какаото от 2001 г. преследва следните **цели**:

а) насърчаване на международното сътрудничество в световния стопански отрасъл за производство и търговия с какао;

б) осигуряване на подходящи условия за обсъждане на всички въпроси, които са свързани с всички сектори на този стопански отрасъл;

в) допринасяне за укрепването на националните стопански отрасли за производство и търговия с какао на страните членки, по-конкретно чрез изготвянето на подходящи проекти, които да се представят на съответните институции за финансиране и осъществяване;

г) допринасяне за балансираното развитие на световния стопански отрасъл за производство и търговия с какао в интерес на всички членове чрез предприемането на подходящи мерки, в т.ч.:

i) насърчаване на устойчивото развитие на стопанския отрасъл за производство и търговия с какао;

ii) насърчаване на изследванията и прилагането на резултатите от тях;

iii) насърчаване на прозрачността в световния стопански отрасъл за производство и търговия с какао чрез събирането, систематизирането и разпространението на съответни статистически данни и провеждането на подходящи проучвания; и

iv) популяризиране и насърчаване на потреблението на шоколадови и какаови продукти с цел увеличаване на търсенето на какао в тясно сътрудничество с представителите на частния сектор.

При осъществяването на тези цели по подходящ начин се насърчава по-голямото участие на представители на **частния сектор** в работата на Организацията.

Структурата на Споразумението от 2001 г. обхваща пет части и 17 глави, в които се съдържат общо 66 члена. Към споразумението има и три приложения.

Съгласно член 59 от Международното споразумение за какаото от 2001 година не могат да се правят **резерви** по отношение на която и да е от разпоредбите на споразумението.

По правило Генералният секретар на Организацията на обединените нации се сочи като **депозитар** на повечето международни споразумения за суровините³⁰. Така и съгласно член 53 от Споразумението от 2001 г. за депозитар се определя именно Генералният секретар на Организацията на обединените нации.

2. МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА УРЕДБА НА ТЪРГОВИЯТА С КАКАО: ИНСТИТУЦИОНАЛНИ АСПЕКТИ

Международната организация за какао (по-нататък в текста „ICCO“) е глобална международна организация за суровини, в която участват едновременно държави производители (износителки) на какао и държави потребители (вносителки) на ка-

²⁷ Към октомври 2010 г.

²⁸ Бразилия, Камерун, Кот д'Ивоар, Доминиканска република, Еквадор, Габон, Гана, Малайзия, Никарагуа, Нигерия, Папуа-Нова Гвинея, Сиера Леоне, Того, Тринидад и Тобаго, Венецуела.

²⁹ Коста Рика, Кот д'Ивоар, Гана, Индонезия и Того.

³⁰ Изключение тук е, че правителството на Испания е посочено като депозитар на Международното споразумение за маслиновото масло и трапезните маслини, 2005 година.

као. Дейността на ICCO се урежда съгласно Международното споразумение за какаото от 2001 година по смисъла, на което „Организация“ означава посочената в член 5 от него Международна организация за какао.

Разположена в Лондон, ICCO първоначално е създадена през 1973 г., за да изпълнява първото Споразумение за какао. Оттогава насам има шест споразумения³¹, като работата на Организацията се запазва и съгласно седмото, все още не влязло в сила споразумение за какаото от 2010 г.

По данни от официалната интернет страница на Организацията държавите – членки на ICCO представляват почти 85% от световното производство на какао и повече от 60% от световното потребление на какао.

Всички членове са представени в Международния съвет за какао, който е висшият ръководен орган на ICCO.

Освен Международния съвет за какао³² институционалната структура на ICCO включва и Изпълнителен комитет³³, Консултативна комисия по въпросите на световния стопански отрасъл за производство и търговия с какао³⁴, Експертна работна група по запасите³⁵ и Експертна работна група по качеството³⁶.

Секретариатът на Организацията се оглавява от изпълнителен директор, като към момента се провежда конкурс за избор на нов изпълнителен директор³⁷, а длъжността временно се изпълнява от д-р Jean-Marc Anga от Кот д'Ивоар.

Механизмът за **вземане на решения** в рамките на ICCO наподобява този, установен в повечето споразумения за суровините, съгласно който всяка от двете категории членки разполага с общо по 1000 гласа.

Съгласно изрична разпоредба от Споразумението от 2001 г. за случаите на членство на междуправителствени организации като Европейския съюз характерно е, че при гласуване по въпроси в кръга на тяхната компетентност членуващите междуправителствени организации упражняват правото си на глас с брой гласове, който е равен на общия брой гласове, определени за членуващите в тях държави. В такива случаи държавите, които членуват в тези междуправителствени организации, не упражняват индивидуалното си право на глас. По този начин към момента ЕС гласува със сбора от гласовете на своите понастоящем 27 държави членки, а отделните държави-членки на ЕС, включително България, не упражняват индивидуално право на глас.

Така например в категорията на вносителките на какао, в която участва в рамките на ICCO, ЕС разполага за своите 27 държави членки с общо 911 гласа (от които 7 са за България), а за останалите вносителки (Русия със 60 гласа и Швейцария с 29

³¹ На 2 ноември 2005 г. общият процентен дял на държавите износителки, които са се присъединили към Споразумението от 2001 г. надвиши 80%. Така Споразумението от 2001 г. влезе в сила окончателно за първи път в 30 годишната история на споразуменията за какао.

³² Международният съвет за какао е висшият орган за вземане на решения на ICCO. Състои се от всички страни по Споразумението от 2001 г. Провежда по две редовни сесии ежегодно.

³³ Изпълнителният комитет основно се занимава с финансови и оперативни въпроси. Членовете му се избират ежегодно от Съвета, като се представят балансирано държавите членки производителки и потребителки на какао. Изпълнителният комитет осъществява надзор над финансирането и администрирането на Организацията.

³⁴ Създаването на Консултативна комисия по въпросите на световния стопански отрасъл за производство и търговия с какао е едно от най-значимите подобрения, въведени по силата на Споразумението от 2001 г. Той е съставен изключително от представители на частния сектор. Официално тази комисия започва дейност през декември 2003 г.

³⁵ Експертната работна група по запасите е създадена през 1989 в помощ на Секретариата на ICCO. Съставена е от представители и анализатори от държавите производителки на какао, търговски сдружения и производители на шоколад.

³⁶ Експертна работна група по качеството е създадена през 1989 г., за да разглежда въпроси, свързани с качеството на какаото.

³⁷ Вж. обявата на интернет страницата на Организацията от 14.10.2011 г. *The ICCO is seeking an Executive Director.*

гласа) съответно са предвидени остатъка от гласовете за вносителки до общия брой от 1000³⁸.

В Споразумението от 2001 г. се предвижда *горен праг на предоставените гласове*. По този начин „никой член не притежава повече от 400 гласа“. Поради това Кот д'Ивоар разполага с максималните 400 гласа в групата на държавите износителки, независимо от реалното количество на износа на какао³⁹.

3. МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА УРЕДБА НА ТЪРГОВИЯТА С КАКАО: УЧАСТИЕ НА БЪЛГАРИЯ

България се споменава за първи път в Годишния доклад на ICCO за 2006/2007 какаова година. В точка 2 от доклада, озаглавена „Структура и функциониране на ICCO“, в подточката относно членството се отбелязва, че:

„През януари 2007 г., когато България и Румъния се присъединиха към Европейския съюз, общият брой на държавите - членки на Организацията нарасна до 13 държави износителки и 29 държави вносителки на какао“.

В същия доклад се посочва и участието на България като нова членка в състава на ЕС, респективно в групата на държавите износителки на какао, членуващи в ICCO в специалния резервен фонд, създаден по силата на член 65 от Споразумението от 2001 г.:

„в съответствие с член 65 от действащото Споразумение от новите държави членки се изисква да заплатят вноски в специалния резервен фонд, като размерът на вноската се определя от Съвета въз основа на броя на гласовете, които тази договаряща страна притежава. Съветът взе решение относно гласовете на новите държави - членки на ЕС, в частност за България, Кипър, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Румъния и Словения. Тези страни разполагат общо с 81 гласа. Вноската им беше определена на £750 на глас, тъй като същата сума е била определена за всички останали членове към момента на създаването на фонда“.

Понастоящем България разполага със 7 гласа в процеса на вземане на решения в Съвета в общия брой гласове на ЕС съгласно решенията от 81 и 82 редовни сесии на Съвета.

В рамките на Организацията България се представя и във връзките със списъка на потребителите на какао. В тази категория на официалната интернет страница на Организацията са предвидени две групи потребители, а именно производителите на шоколад (Chocolate Manufacturers) и търговци (Traders).

В първата категория България се представя при производителите на шоколад от Nestlé Sofia (www.nestle.com) и Stancho Koleff (www.koleff.com).

В категорията на търговците на какао се сочи www.edfman.com.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследването на международната търговия с какао именно сега е от особено значение поради няколко основни съображения:

Първо, през юни 2010 г. в рамките на Организацията с успех завършиха преговорите за сключването на ново Международно споразумение за какао, 2010 г. в Женева, Швейцария, което трябва да влезе в сила през октомври 2012 г. За първи път в историята на международните споразумения за какао Споразумението от 2010 г. ще има срок на действие от 10 години, като са възможни две продължения на срока му, всяко от по две години. Това е ясно признание за дългосрочната стойност на

³⁸ Съгласно таблицата за разпределяне на гласовете от Решение на Съвета под номер ICC/82/1/Rev.1 от 3 август 2010 г., прието на 82 редовна сесия от 14-17 септември 2010 г.

³⁹ Изчислен при ползване на средностатистическия годишен износ за трите какаови години 2005/2006 – 2007/2008, както се сочи в том XXXV, № 3 (Cocoa Year 2008/2009) на ICCO Quarterly Bulletin of Cocoa Statistics.

Споразумението. Новото споразумение съдържа значителни подобрения в сравнение със сега действащото с оглед на подобрените процедури и засилената роля на частния сектор в лицето на Консултативната комисия по въпросите на световния стопански отрасъл за производство и търговия с какао. Укрепва се и ролята на ICCO по въпросите на прозрачността и анализа на пазарите. Новото Споразумение е подобрена рамка за устойчивото развитие на сектора на какаото. Поради това несъмнено то е от историческо значение.

Второ, значението на сектора на какаото рязко се увеличи, поради факта, че цената на какаото постоянно нараства на международния пазар, като неколккратно през последните години достига абсолютен трийсетгодишен връх⁴⁰.

Трето, участието на България като една от държавите-членки на ЕС, който е водещ партньор в дейността на Организацията от страната на вносителите на какао, е от първостепенно значение за определянето на политиката и търговията в сектора на какаото както понастоящем, така и занапред.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Kabir-ur-Rahman Khan, The law and organisation of international commodity agreements, BRILL, 1982.

[2] B. S. Chimni, International commodity agreements: a legal study, Routledge, 1987.

[3] ICCO Annual Report 2009/2010, <http://www.icco.org/about/anualreport.aspx>

[4] ICCO Annual Report 2006/2007, http://www.icco.org/pdf/An_report/anrep0607english.pdf

[5] International Cocoa Agreement, 2001, Geneva, 2 March 2001, http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XIX-44&chapter=19&lang=en

[6] International Cocoa Agreement, 2010, Geneva, 25 June 2010, http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XIX-47&chapter=19&lang=en

[7] <http://www.icco.org>

[8] <http://eur-lex.europa.eu>

За контакти:

Гл.ас. д-р Катерина Йочева, Департамент „Право“, Нов български университет, тел.: 02-8110 432, e-mail: kyocheva@nbu.bg

Рецензент: проф. д-р Благой Видин, Департамент „Право“, Нов български университет

⁴⁰ Вж. в този смисъл статия „Цената на какаото достигна 33-годишен връх“ от 26.4.2010 г. на адрес http://www.dnevnik.bg/pazari/2010/04/26/892870_cenata_na_kakaoto_dostigna_33-godishen_vruh, както и статия „Какаото с най-висока цена от 30 години“ от 25.1.11 г. на адрес <http://www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=754785>, както и статистическите данни на интернет страницата на ICCO.